

ŞEHİRCİDE ARANAN VASIFLAR

Şehircide aranan vasıflar hakkında İngiliz Kraliyet Komisyonu Raporu - (Çeviren Fehmi YAVUZ). Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No. 99 - 81 (100. Yıl Yayınları No. 17), İskân ve Şehircilik Enstitüsü Yayınları No. 6, Ankara : 1960. Fiyatı : 4.75 TL.

İngiltere Özel Kraliyet Komisyonlarınca hazırlanan, bütün dünyada geniş akisler uyandıran şehircilikle ilgili üç önemli rapordan biri, şehircilerde aranacak vasıflar hakkındaki rapor, Profesör Fehmi Yavuz tarafından dilimize çevirilmiş bulunuyor. Dünyanın her tarafında, komisyon başkanına izafeten, Schuster Raporu adıyla haklı bir şöhret yaratan bu rapor, sadece şehircilik mesleği ve eğitimi hakkında değil, fakat aynı zamanda şehirciliğin tarifi, gayesi ve tarihî gelişimi hakkında da en derli toplu bilgileri ihtiva etmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Altı ana bölüm ile eklerinden müteşekkil olan eserin birinci bölümü, şehirciliğin tarihî gelişimine ayrılmıştır. Bu bölümde, şehircilik mevzuatının kabulünden önce İngiltere'de şehircilik alanında edinilen tecrübeler, tüzüklerle kontrol, bahçe şehirler, toplu inşaat ve Patrick Geddes'in tetkik ve araştırma konusundaki etkileri yönlerinden gözden geçirilmektedir. Şehirlerin tamamını kaplamayan, sadece mıntakaların imarını gözetten projeler devrindeki tatbikat açıklandıktan sonra, bugünkü İngiliz şehirciliğine esas yönünü veren raporların (Barlow ve Scott raporlarının) anahatlarıyla, bu raporlara dayanılarak çıkarılan yeni mevzuatın başlıca özelliklerine temas edilmektedir. Sanayi ihtilâlinden beri yapılagelmekte olan plansız inşaatın yarattığı hercümercin İngiliz milletini maksadlı bir imar siyasetini takibe mecbur ettiğine işaret olunmaktadır. Bölümün sonunda, sadece arzu edilmeyen imar ve inşaat faaliyetine mani olmanın yeter gelmediği, bunun yanında, nelerin arzu edilebilir olduğu hakkında müsbet telâkki ve davranışların da zamanla geliştiği topraktan istifadeyi planlamanın ekonomik politika ile açıkça ilgili bulunduğu söylenmekte; özel teşebbüsün de şehirciliğin gelişmesinde önemli bir rol oynamış olduğu, başlangıçta imar işlerinin mahallen kontrolü olarak telâkki edilen şehircilik mesleği için mimar, mühendis ve kadastrocuların yeter geldiği belirtilmektedir.

Raporun ikinci bölümünde, şehirciliğin tarifi ve gayesi konuları ele alınmıştır. Komisyona göre, şehircilik toprağın kullanılmasının ve imarının planlanmasından ibaret bulunmaktadır. Toplumun bütün faaliyetleri toprağa istinad etmektedir, toprak ise, bütün ihtiyaçlar ve faaliyetler için yeter değildir mahduttur. Keza, imar faaliyeti ve endüstriyel gelişme sosyal, ekonomik ve stratejik olaylar üzerine derin etkiler yapmaktadır. Bu sebeple, toprağın kullanılması planlanırken sosyal, ekonomik ve stratejik şartlar göz önünde bulundurulmalı, bu alandaki anlaşmazlıklar, millî menfaatlere en uygun şekilde bağdaştırılmalıdır. Komisyon, sosyal, ekonomik ve stratejik, politikaların tespiti ve bu politikaya uygun olarak topraktan istifadenin planlanması gibi iki kademeli bir şehircilik faaliyetinin gerekli olduğunu kabul etmektedir.

Aynı bölümde şehircilikte çizimin yeri hakkında ileri sürülen farklı ve zıt görüşlere temas edilerek şehirciliğin sadece planın bilfiil çiziminden ibaret bulunmadığı açıklanmakta; sosyal ve ekonomik hedeflerin tespit ve terki edilmesine zaruret bulunduğu için, şehircilikte, çeşitli ihtisas erbabından faydalanılmasına zaruret bulunduğu ifade edilmektedir.

Raporun üçüncü bölümünde şehir planlaması ameliyesinin etüd, çizim ve tatbikat safhaları gözden geçirilerek, her safhaya iştirak eden meslek ve ihtisas mensupları gösterilmektedir. İmarın devamlı bir ameliye olduğu ve planlamanın her üç safhasının bir bütün teşkil edecek şekilde bir arada yürütülmesi gerektiği ifade edildikten sonra, şehircilikte çok çeşitli bir ihtisas erbabına ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmaktadır. Ancak bunların hepsinin imar idaresince çalıştırılması gerekmiyebilir veya mümkün olmayabilir, fakat hepsinden zaman ve fırsat düştükçe faydalanmak gerekir.

Üçüncü bölümün geri kalan kısmında mahallî ve merkezî imar idareleri, yenişehir idareleri ile özel teşebbüsler tarafından ihtiyaç duyulan memuriyetler gözden geçirilmekte, şehircilik mesleği için gerekli ehliyet şartları hakkında özlü bilgiler verilmektedir.

Komisyon, raporun dördüncü bölümünü çeşitli özel veya resmî kurumlardan, gerçek ve tüzel kişilerden alınan cevaplara ayırmıştır.

Raporun beşinci bölümünde, varılan sonuçlar ile yapılan tavsiyeler yer almaktadır. Bazı genel sonuçların açıklanmasından sonra, şehircilikte organizasyon konusu ele alınmakta, şehircilik görevinin tatmin edici bir şekilde yerine getirilebilmesinin personelin ehliyeti yanında teşkilâtın bünyesine ve çalışma tarzına bağlı bulunduğu, şehirciliğin bütün işlerinde idarenin tamamlayıcı bir unsuru telâkki edilmesi gerektiği açıklanmakta, şehircilik sevk ve idaresinde koordinasyonun sağlanması tavsiyesinde bulunmaktadır. Şehircilik teşkilâtı için gerekli personelde ara-

ılacak vasıflar ve ehliyetler konusunda komisyon ayrı ayrı tavsiyelerde bulunmuştur. Şehircilik teşkilâtının başına getirilecek olan imar müdürünün bizzat teknik ehliyete sahip bulunmasının şart olmadığı sonucuna varılmaktadır. İmar müdürünün teknik ehliyeti haiz elemanların çalışmalarını koordine edebilmesi, bunların çizdikleri planların tenkidini yapabilecek kadar çizimden anlayabilmesi yeter görülmektedir. Bunun için de imar müdürünün zekâ ve karakter sahibi olmak yanında, sağlam bir temel tahsil disiplini edinmiş bulunması, şehircilikle ilgili herhangi bir ihtisas yapmış olması, tatbikat ve tecrübe sahibi olması gerekmektedir. Şehircilikle ilgili veya düşünce ve insanî anlayış kabiliyetlerini geliştiren bir konuda üniversite öğrenimi şehircilik için temel bir disiplin olarak kabul edilmektedir. Rapora göre, şehircilik ihtisası üniversite eğitimin-den sonra yapılmalı ve sadece mimarî, mühendislik veya kadastroculuk gibi teknik bir üniversite eğitimi almış olanlara değil, çeşitli fakülte mezunlarına da açık tutulmalıdır.

Altıncı bölüm, beşinci bölümde yer alan tavsiye ve sonuçların bir özetinden ibarettir.

Raporun sonuna, bilgisinden faydalanılan kişi ve kurumların bir listesiyle, Liverpool, Londra, Durham üniversiteleriyle şehircilik eğitimi veren diğer üniversite, yüksek okullar ve enstitüler hakkında özet halinde notlar eklenmiştir.

Rapor, başlangıçta sadece mimar ve mühendis gibi teknik elemanların bir iştigal sahası kabul edilen şehirciliğin, aslında, sosyal bilimleri de içine alan çeşitli ihtisas konularında nasıl bir ekip çalışmasını gerektirdiğini göstermek, şehircilik işlerinin yönetilmesinde mimarlık ve mühendisliğin yeter olmadığını belirtmek, böylece şehircilik eğitimine başka bir açıdan bakılmasına yol açmak bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Bu sebeple, şehircilik işleriyle uğraşanlar kadar eğitimcileri de ilgilendirmektedir. Akıcı bir uslûbla dilimize çevrilmiş olan bu eseri ilgililere tavsiye ederiz.

Dr. Cevat GERAY